

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 9
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 9

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 9. Рівне : РДГУ, 2024. 106 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 4 від 25 квітня 2024 року).*

г) інтелектуального (оцінка і визначення вимог ситуації, прогноз її можливої зміни, прийняття рішень про способи дій) [1].

Висновки. Отже, важливими факторами емоційної стійкості є зміст і рівень емоцій, почуттів та переживань в умовах постійних змін.

Список використаних джерел

1. Кочубей Т. Д., Семенов А. А. Наукові підходи до вивчення емоційної стійкості як особистісної лідерської якості. URL: <http://surl.li/spwav>.
2. Троценко В. В. Педагогічні умови формування емоційної стійкості у дітей 6- і 7-річного віку в процесі занять фізичною культурою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Київ, 2001. 16, [11] с.

УДК 159.9.316.6

ПЕРЕДУМОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Коновалов Артем, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», I курс, РДГУ

Науковий керівник: Безлюдна В.І., канд. пед. наук, доцент

Постановка проблеми. Екстремальні умови, в яких діють рятувальники Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), є підґрунтям для психологічного забезпечення їхньої діяльності, зокрема на фоні як особливого періоду з 2014 року, так і повномасштабної військової агресії російської федерації проти України з 2022 року. Рядовий і керівний склад ДСНС із першого дня вторгнення працює в умовах обстрілів і на місцях ліквідації наслідків влучань та застосувань різноманітного озброєння, зазнає втрат і поранень. Такі обставини негативно впливають на морально-психологічний стан працівників ДСНС [1-2], не зважаючи на наявність психологічного супроводу їхньої діяльності [3]. Останнє, серед іншого, передбачає медико-психологічну реабілітацію, однак про необхідність саме психологічної реабілітації зазначають ряд дослідників [4-5].

Мета дослідження – окреслити умови застосування психореабілітаційних заходів для осіб рядового та керівного складу ДСНС які брали/беруть безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під реабілітацією в сфері охорони здоров'я та психології слід розуміти процес повернення фізичної особи до здорового стану або корисної, конструктивної діяльності, відновлення, в максимально можливому ступені, її самостійності, благополуччя та рівня функціонування після травми, розкладу або інвалідизації [6].

У термінах соціального захисту населення реабілітацією називають:

- комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров'я та здібностей фізичних осіб і створення для них необхідних умов і рівних можливостей у всіх сферах життєдіяльності [7];
- комплекс медичних, психологічних, професійних заходів, спрямованих на відновлення порушених функцій організму, а також соціальних та інших функцій і працездатності фізичних осіб [8].

До соціальної реабілітації відносять таку сукупність економічних, організаційних, юридичних і інших заходів, що спрямована на формування або відновлення фізичного, психологічного, морального стану, розвиток інтелектуального рівня та соціальних функцій постраждалих, хворих, малозабезпечених і інших осіб, людей, які за типологічними характеристиками обмежені в реалізації своїх прав, свобод і виконанні обов'язків; які постраждали внаслідок впливу небезпечних факторів чи середовища або настання небезпечних для життя обставин; опинилися у скрутному, несприятливому становищі та

потребують соціального захисту чи особливих умов взаємодії, допомоги для відновлення свого професійного та соціального потенціалу [7]. Під соціальною реабілітацією також розуміють систему заходів, спрямованих на створення та забезпечення умов для повернення фізичної особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної й родинно-побутової діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, задоволення потреби у забезпеченні допоміжними засобами реабілітації [9]. Соціальна реабілітація є складовою соціальної роботи [8], зокрема із сім'ями, молоддю та дітьми [10].

Психологічна реабілітація визначається як система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей фізичної особи, створення сприятливих умов для розвитку й утвердження особистості [9].

Відносно Сил оборони України, психологічну реабілітацію визначають наступним чином:

- у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту, як комплекс заходів, що здійснюються з метою збереження, відновлення або компенсації порушених психічних функцій, якостей, особистого та соціального статусу фізичної особи, сприяння психосоціальної адаптації до зміненої життєвої ситуації, осмислення досвіду, отриманого в екстремальній ситуації та застосування його в житті [11];

- у Національній гвардії України, як систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психологічних станів, необхідних для забезпечення оптимального рівня боєздатності військовослужбовців, які були піддані впливу психотравмуючих стрес-факторів, а також створення сприятливих умов для подальшого успішного виконання ними службово-бойових завдань [12];

- у Державній прикордонній службі України, як комплекс заходів, що здійснюються з метою збереження, відновлення або компенсації порушених психічних функцій, якостей, особистого та соціального статусу, сприяння психосоціальної адаптації до зміненої життєвої ситуації, осмислення досвіду, отриманого в екстремальній ситуації, та застосування його в житті [13];

- у Національній поліції України, як частину психопрофілактичної роботи щодо об'єктів системи психологічного забезпечення з метою підтримки оптимальної працездатності працівників поліції, курсантів (слухачів), поліцейських закладів вищої освіти, зведення до мінімуму впливу на них несприятливих чинників службової діяльності, збереження їхнього психологічного та фізичного здоров'я [14].

Варто відзначити, що відносно сфери цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, наприкінці 90-их рр XX ст. у вимогах до медичного забезпечення діяльності аварійно-рятувальних служб передбачили медико-психологічну реабілітацію [15]. Вона була складовою щорічного санаторно-курортного лікування для рятувальників професійних аварійно-рятувальних служб, які протягом року брали участь у проведенні складних аварійно-рятувальних робіт. Також один раз на рік курс медико-психологічної реабілітації був передбачений для рятувальників, які приймали участь у цілодобовому чергуванні, а до психологічного відновлення – рятувальників після проведення аварійно-рятувальних робіт, що були пов'язані із загибеллю людей, а також при отриманні будь-якої травми [15]. З цією метою мали створюватися центри медико-психологічної реабілітації при діючих санаторно-курортних закладах.

Здійснення психологічної реабілітації працівників аварійно-рятувальних служб після їхнього перебування в екстремальних умовах передбачалося в системі Міністерства надзвичайних ситуацій України протягом 2004-2017 рр [16]. Такі дії мали проводитися психологом чи групою психологічного супроводження під час розбору надзвичайних ситуацій з елементами де брифінгу, з метою вжиття дій щодо забезпечення заходів психологічного впливу.

Наразі щодо працівників ДСНС визначають лише медико-психологічну реабілітацію, як комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних і оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), фізичних осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб [3].

Серед складових психологічного забезпечення щодо рятувальників ДСНС здійснюються наступні складові соціально-психологічної роботи [17]:

- соціально-психологічні способи та методи допомоги фізичній особі чи групі фізичних осіб з метою оптимізації її/їхнього психоемоційного стану в процесі формування здібностей і самосвідомості, спрямування зусиль фізичної особи на реалізацію власної професійної кар'єри є складовими психологічної підтримки в ДСНС;

- відновлення шляхом психопрофілактики соціально-психологічного благополуччя та здоров'я осіб рядового і керівного складу, рятувальників та працівників ДСНС з метою забезпечення їхньої ефективної діяльності;

- попередження виникнення соціально-психологічної й особистісної дезадаптації;

- формування оптимального соціально-психологічного клімату у органах і підрозділах, зокрема, через соціально-психологічні дослідження.

Особи, які безпосередньо брали участь у проведенні аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт або залучалися до цілодобового чергування, пов'язаного з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, які при цьому отримали травми або брали участь у проведенні робіт, пов'язаних із загибеллю людей, зобов'язані пройти реабілітацію [3, ст. 117]. Також право на психологічну реабілітацію мають [3, ст. 87]:

- постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, за висновками медико-соціальних експертних комісій;

- неповнолітні особи, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій.

Психологічну допомогу в усіх її різновидах (психологічна підтримка, психологічне відновлення, психологічне консультування, психологічний супровід виконання завдань, психопрофілактика) в апараті ДСНС, територіальних органах і підпорядкованих їм формуваннях, закладах освіти та наукових установах, підприємствах, установах і організаціях, що належать до сфери управління ДСНС, здійснює психологічна служба ДСНС [17].

Разом із тим, на період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування передбачалося, що до отримувачів послуг безоплатної психологічної допомоги будуть віднесені, серед інших, особи рядового та керівного складу, військовослужбовці ДСНС, які брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України та члени їхніх сімей [18]. Однак цей підхід було відкинуто [19].

Висновки. Щодо рятувальників і інших працівників ДСНС передбачені й унормовані медико-психологічна реабілітація та система психологічного забезпечення у форматі певного соціально-психологічного супроводу. Умови та процедури такої медико-психологічної реабілітації базуються на нормах 90-их рр ХХ ст., що мали незначні корекції в подальшому, крім психологічного забезпечення ДСНС, що було переглянуто в 2017 р. Разом із тим, зміст останнього, не передбачає заходів психологічної або соціально-психологічної реабілітації, що є доцільним у воєнний та повоєнний періоди

Список використаних джерел

1. Мугаверо Р., Андронов В., Кустов М. Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту: колективна монографія. Харків – Рим, 2023. 238 с.

2. Платонов В. Психологічний аналіз професійної діяльності піротехнічних підрозділів ДСНС під час військових дій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2022. Т. 1(3). С. 51–61.

3. Кодекс цивільного захисту України, 02.10.2012, № 5403–VI. *Офіційний вісник України*, 2012 р., № 89, стор. 9, стаття 3589.
4. Тімченко В. Деякі погляди щодо побудови дієвої системи психологічної реабілітації рятувальників–учасників локальних збройних конфліктів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. Т. 3 (46). С. 305–310.
5. Лебедєва С. Сучасний погляд щодо проблеми збереження психічного здоров'я рятувальників та психологів МНС України після участі у надзвичайних ситуаціях регіонального та державного рівня. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. Військово-спец. науки, 29. С. 31–33.
6. *APA Dictionary of Psychology*. URL: <https://dictionary.apa.org/rehabilitation> (дата звернення: 08.01.2024).
7. Юридична енциклопедія: В 6 т. Київ : Укр. енцикл., 1998.
8. Соціальний захист : зведений словник-довідник. Навчально-методичний посібник / М.С. Коваль, З.В. Гіптерс. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 329 с.
9. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*, 2006, № 2–3, ст. 36.
10. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*, 2009 р., № 23, ст. 284.
11. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах : Наказ Міністерства оборони України, 09.12.2015, № 702. *Офіційний вісник України*, 2016 р., № 18, стор. 540, стаття 758.
12. Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, 08.12.2016, № 1285. *Офіційний вісник України*, 2017 р., № 13, стор. 133, стаття 379.
13. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, 09 березня 2021 року, № 179. *Офіційний вісник України*, 2021 р., № 34, стор. 391, стаття 2038.
14. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, 06 лютого 2019 року, № 88. *Офіційний вісник України*, 2019 р., № 30, стор. 240, стаття 1080.
15. Про аварійно-рятувальні служби : Закон України (втратив чинність), 14 грудня 1999 року, N 1281-XIV. *Офіційний вісник України*, 2000 р., № 1, стор. 1, стаття 1.
16. Про затвердження Інструкції з організації психологічного забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб : Наказ МНС України, 23.02.2004, N 89 (втратив чинність). *Офіційний вісник України*, 2004 р., № 11, стор. 185, стаття 696.
17. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, 31.08.2017, № 747. *Офіційний вісник України*, 2017 р., № 96, стор. 527, стаття 2944.
18. Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : Постанова Кабінету Міністрів України, 29 листопада 2022 р., № 1338. *Офіційний вісник України*, 2022 р., № 96, стор. 53, стаття 5982.

19. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 497 і від 29 листопада 2022 р. № 1338 : Постанова Кабінету Міністрів України, 4 грудня 2023 р., № 1270. *Урядовий кур'єр* від 7 грудня 2023 р. № 245.

УДК 159.942:[159.922.73:796]

ЕМОЦІЙНА РЕГУЛЯЦІЯ СТАНІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МЕТОДОМ ТЕРАПІЇ ІГРАШКОЮ

Косяк Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс РДГУ

Науковий керівник: Назаревич В.В., канд. психол. наук, доцент

Постановка проблеми. «Пам'ятай, що ти – це частина чогось більшого, і твоє життя має сенс, і поки ми дихаємо, ця гра не завершена, і все може бути по-різному» [3].

Дошкільний вік – це дуже важливий етап у житті кожної людини, протягом якого активно формується особистість, відбувається психічний розвиток, що часто супроводжується різними психоемоційними станами.

Події і надзвичайні ситуації, що виникли у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації на території України, мають величезний вплив на психологічний стан усіх українців. І все ж, найбільший вплив ці події чинять на дітей. Для розуміння особливостей психологічної допомоги дітям в умовах війни важливо визначити поведінкові реакції, які можуть спостерігатися:

- у когнітивній сфері виявляються погіршення пам'яті, уваги, знижується рівень продуктивної діяльності;
- у психологічно-соціальній сфері поведінка видозмінюється від самоізоляції до конфліктних випадків;
- у емоційній сфері фіксується підвищена тривожність, страхи, плаксивість, наявні депресивні настрої, агресивність, регрес у поведінці;
- з'являються сомато-вегетативні зміни, а саме: головні болі, психогенні болі в ділянці серця, збільшена м'язова напруга, погіршення зору, нервові тремтіння, асинхронне дихання і порушення діяльності кишково-шлункового тракту тощо;
- активуються розлади пристосувальних реакцій (істероїдні та інші реакції).

Як бачимо, великий негативний вплив на дітей здійснюють психотравмуючі події, у яких щоденно перебуває кожен громадянин України, що проживає на її території.

Мета дослідження. Серед кола задач, пов'язаних із зростанням, вихованням і розвитком дітей дошкільного віку в період дії воєнного стану, важливе місце посідає питання корекції порушень емоційної регуляції станів дітей. Ці порушення мають найбільш стійкий характер, отже спричиняють негативний прогноз на якість життя дитини у майбутньому.

Постійний стрес, тривожність, замкнутість, фрустрація, агресивність – це основні негативні емоційні прояви, що фіксуються у дітей. Наявність цих станів негативно відображається на їх когнітивній діяльності дітей, знижуючи адаптацію і соціалізацію. Враховуючи вищесказане, розуміємо необхідність і доцільність корекційної роботи щодо регуляції деструктивних емоційних станів.

Термін «емоційна регуляція» визначає стан, коли в дитини розвинена достатня кількість емоцій, моделі поведінки і фізіологічні механізми, за допомогою яких вона реагує на ситуацію відразу або через певний час. Допомогти дитині забезпечити свої потреби не означає захистити її від усіх стресових ситуацій і розчарувань – це означає навчити дитину справлятися із цими ситуаціями.

У сучасній психологічній науці довільність емоційної регуляції розглядається як внутрішня регулятивна діяльність особистості, що забезпечує самоконтроль її поведінки. У зарубіжній психологічній науці теоретичним підґрунтям досліджуваної проблеми є наукові розробки таких вчених як Р. Ахмад, К. Ізард, П. Петте, Ж. Піаже, О. Сталлер, А. Холмес та ін.

ЗМІСТ

Архипова Юлія Умови та особливості психологічної готовності юнаків до батьківства.....	3
Галело Тетяна Адаптація внутрішньо переміщених осіб як психологічна проблема	5
Грицюк Карина Вплив участі у бойових діях на психоемоційний стан військових збройних сил України	8
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь.....	11
Дульнєва Анна Особливості емоційного самопочуття дітей під час війни.....	13
Ільчук (Смик) Олена Сутність поняття «емоційна стійкість» у психолого-педагогічних дослідженнях.....	15
Коновалов Артем Передумови психологічної реабілітації працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах війни.....	16
Косяк Тетяна Емоційна регуляція станів дітей дошкільного віку методом терапії іграшкою.....	20
Котяш (Ряба) Леся, Безлюдна Валентина Ставлення молоді до представників нетрадиційної орієнтації.....	22
Марковець Юстина Особливості психологічної готовності особового складу військ (сил) ЗСУ до участі в бойових діях	25
Мартинюк Ольга Шляхи подолання стресу в підлітковому віці	27
Маснюк Тетяна Психологічні особливості прояву тривожності в юнацькому віці під час війни	29
Масюк Василина Психодіагностика агресивності у молодшому підлітковому віці.....	32
Мацкевич Ольга Вплив емоційної сфери на активність особистості в юнацькому віці	33
Мельничук Оксана Психологічні аспекти інформаційного впливу на населення під час війни	36
Миронець Ірина Психологічні особливості емоційної сфери в підлітковому віці...	38
Натина Ганна Підходи до вирішення проблеми запобігання професійному вигоранню	41
Пантелюк Марія Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	43

Панько Аліна Катерина Психологічні чинники вибору професії старшокласниками.....	46
.....	
Парчук Софія, Юрчук Олена Відновлення психічного здоров'я особистості засобами арт-терапії	48
Пацкова Галина Психологічні особливості реабілітації військовослужбовців, які пережили посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).....	51
Пермінова Наталія, Яцюк Наталія Психологічні методи управління персоналом як чинник підвищення його ефективності.....	55
Поліщук Максим Особливості розвитку міжособистісної комунікації в юнацькому віці	57
Польняк Ольга Поняття «травматичного стресу» в психолого-педагогічній літературі та його особливості.....	59
Попружок Софія Специфіка корекції мовлення у дітей з ДЦП.....	62
Рожко Олена Особливості розвитку літературних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.....	64
Солоп Тетяна, Піонтковська Діана Теоретичний аналіз розвитку національної самосвідомості студентської молоді.....	68
Стащук Анна Детермінація психоемоційної сфери особистості природними чинниками.....	71
Тадесв Гордій Роль невербальної комунікації в процесі продажу.....	76
Тулупов Сергій Подружня психологічна сумісність як фактор благополуччя і щастя родини	78
Хома Людмила Формування медіагігієни українського юнацтва у період війни	81
Чорноус Яна Класифікація синдрому дитячого аутизму.....	85
Шалівський Павло Особливості переживання дитиною кризи в сім'ї	90
Юдко Вікторія Сутність психологічної готовності особистості до участі у бойових діях та її детермінації	92
Юрчук Олексій, Кравчук Анна Дитячо-батьківські взаємовідносини як провідний чинник розвитку ідентичності дитини.....	94
Юрчук Олена, Рижа Мирослава Робота психолога закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану.....	96
Юрчук Олена, Стеблюк Яна Феномен життєстійкості у поглядах вітчизняних та зарубіжних вчених	99